

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 884693/5

ב"ה

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיין:

הרב יצחק אושינסקי — אב"ד

התובעת: פלונית
נגד
הנתבע: פלוני
(ע"י ב"כ עו"ד לירן שרית שוובר)

הנדון: משמורת משותפת והסדרי שהות

החלטה

בפנינו תביעת אם להסדרת הסדרי שהות ומשמורת. הצדדים גרושים מיום כ"ו בסיון תשע"ד (24.6.14). לצדדים שתי בנות בגילאי שש ותשע. בהסכם הגירושין לא סוכמה סוגיית משמורת הבנות.

לבית הדין הוגש תסקיר הרווחה מיום י"ב בכסלו תשע"ז (12.12.16) הממליץ על הסדרי שהות ועל קביעת משמורת הבנות אצל האם. התקבלה תגובת האם המבקשת לאמץ את מסקנות התסקיר, ומנגד, התקבלה תגובת האב המבקש כי משמורת הבנות תהיה משותפת. עוד טוען האב כי מצבו הבריאותי אינו משפיע לרעה על הקשר שלו עם הבנות ואינו פוגע ביציבות הקשר.

נזכיר, בהחלטת בית הדין מיום י"ד בתמוז תשע"ו (20.7.16) נאמר:

תגובת האב הוקראה.

האם מבקשת משמורת בלעדית והאב טוען למשמורת משותפת או אצלו.

ייקבע דיון בפגרה באשר לכך בפני דיין יחיד הח"מ, ככל שלא תוגש התנגדות הצדדים לכך.

ואכן התקיים דיון כאמור, ובהחלטת בית הדין מיום כ"ה בתמוז תשע"ו (31.7.16) נאמר:

בפנינו תביעת אם להסדרת הסדרי שהות.

...

כיום טוענת באת כוח האם: האם מבקשת משמורת רק להטבות כלכליות, רק הגדרה לענין הטבות ובהנחות בארנונה. זה לא פוגע בהסדרי ראייה.

האב מגיב: עד היום המשמורת היתה משותפת. בהסכם לא היתה התייחסות למשמורת. אף אני רוצה הנחות כאב חד הורי משמורן. אם היא תקבל משמורת, היא תנצל זאת למטרות אחרות. עברתי תאונה, עברתי שני ניתוחים, אני מחכה שיקבעו לי נכות, והיא מנצלת זאת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האם מגיבה לשאלת בית הדין: יש לנו שתי בנות (בנות 6, 9). הסדרי הראיה הם כל יום שלישי על פי ההסכם. הוא לא עומד בהסכם, הוא לוקח רק כל שבת שניה. פעם אחרונה הוא לקח בסוף השבוע, לפני כן הוא לקח באמצע שבוע שעבר, לפני כן שבת. עד לחופש הגדול, הוא לקח אותן רק כל שבת שניה, ולא באמצע השבוע. כך היה במשך שנתיים.

האב מגיב: לקחתי רק כשהאם הסכימה. כל הזמן היא בקשה להחליף ימים, וכך זה קרה.

מוסיפה באת כוח האם: האב בהליכי פשיטת רגל, המזונות הקצובים הוקצבו ל-2000 ש"ח במסגרת פשיטת רגל, כמו כן הוא לא משלם את חלקו בהוצאות חריגות ובמחציות. האם נושאת במלא הוצאות הבנות, לכן קריטי עבורה הסיוע בהנחות בארנונה ושכר דירה. למשמורת משותפת יש גם פן כלכלי, אם הוא ייקח את הילדים כמו שצריך, האם לא תתערב. הוא אף יכול לקחת את הבנות שילונן אצלו. האם מבקשת הגדרת משמורת, וככל שהאב לא עומד בהסדרים, לחייבו בעלות ביבי סיטר. היא מפרנסת את הבנות די לבד.

עד כאן תמצית עיקרי טענות הצדדים ההדדיות.

ובכן, בית הדין פונה לשירותי הרווחה למתן תסקיר באשר למשמורת והסדרי ראייה, וזאת בתוך 30 יום.

עד כאן מתוך החלטה הנ"ל.

ואכן התקבל תסקיר הרווחה, כאמור בפתח הדברים, ועיקריו יובאו להלן.

ובכן, לאחר העיון והפעלת שיקול הדעת לאור כל האמור, בית הדין מורה על משמורת משותפת של שני ההורים על הקטינות.

ונבאר להלן.

החלטה זו נשענת על המצוטט להלן מתסקיר שירותי הרווחה על אודות תפקודו החיובי של האב כלפי הבנות והעובדה כי הסדרי השהות עמו מיטיבים עם הבנות, וכן על [החלטתו העקרונית של בית דין זה בענין משמורת משותפת](#), כאמור בתיק 995674/8 (פורסם).

ונזכיר, בהחלטה שם נאמר בין השאר כך:

התפיסה הוותיקה גרסה כי ענין המשמורת הוא בעל משקל רב, ולכן התחבטה רבות בשאלת ההורה המשמורן. ברם, בהתאם לתפיסה המתחדשת, מעמד המשמורת הוא סמלי בעיקר. תפישה זו אפשר למצוא בעקרונות ועדת שניט וכן ראה מאמרו של ד"ר יואב מזא"ה – "אכיפה של הסדרי ראייה". (ד"ר מזא"ה הוא מרצה לדיני משפחה, הקריה האקדמית אונו, ועמית במכון ון ליר בירושלים. מאמר זה חולק לדיינים ושופטים, במסגרת ימי השתלמות משותפים, במסגרת הרצאתו של ד"ר מזא"ה בנושא "הפונקציה של המשמורת בדין הישראלי - מושג יסוד או מונח חלול". מאמר זה מבוסס על הרצאה אחרת שנתן ד"ר מזא"ה בכנס "הסדרי הורות בהליכי גירושין, בעקבות דו"ח ביניים של ועדת שניט", כנס שנערך במכללת נתניה בתאריך 25.11.08).

להלן יובא ציטוט מתוך מאמרו זה באשר לתפיסת עולמו בענין משמורת הילדים:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

“עם זאת, קביעת המשמרות היא קביעה של סטטוס אשר אינה נושאת עמה תוכן רב. עיקר מעמד ההורים נובע מאפוטרופסותם, ולא משאלת המשמורת. למעשה, חובות וזכויות ההורים בנוגע לילדיהם נקבעו בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, אשר מפרט בהרחבה את חובות וזכויות ההורים (סעיף 15 לחוק הכשרות המשפטית). חוק זה קובע במפורש כי שני ההורים הם האפוטרופוסים הטבעיים של ילדיהם, דבר שאינו מושפע משאלת המשמורת (סעיף 14 לחוק הכשרות המשפטית).

ההורה המשמורן אמנם זכאי להטבות סוציאליות שונות בגין היותו הורה משמורן (כדוגמת הנחה בארנונה, קצבה מהביטוח לאומי וכדומה), אך מבחינת חלוקת האחריות ההורית בין שני ההורים, העובדה שהורה אחד הוא משמורן וההורה השני אינו משמורן, אינה נושאת עמה השלכות משפטיות, בדמות סמכויות יתר של ההורה המשמורן בנוגע לטיפול בילד. לפיכך אין למעשה משמעות מהותית לעובדה כי הורה אחד הוא משמורן וההורה השני אינו משמורן.

דברים ברוח דומה קבעה אף ועדת שניט בדו"ח הביניים שלה, שם נקבע כי יש לדאוג כי שני ההורים ימלאו את אחריותם ההורית, בלי קשר לשאלת המשמורת. למעשה הועדה ביטלה את מושג המשמורת כליל.”

אף אם נקבל את עיקר דבריו (דבר שאינו מוכרע אצלי עדיין באופן מוחלט, ויש עוד לבדוק עיקרון זה והנחה זו ברבות השנים ולגבש עמדה מוחלטת יותר), מכל מקום, בנקודה אחת הנני חלוק על האמור בדבריו.

אף אם נצא מנקודת הנחה כי המשמורת היא בעיקר מושג “חלול”, עדיין אין מכך כדי להסיק כי יש לבטל מושג זה ולדבר רק על החזקת והמצאות הילדים, אלא אדרבא, יש למנף סטטוס זה של “משמורת” לצרכים מעשיים חיוביים. יש לאתגר את ההורים (אלו השואפים לקבל משמורת) להוכיח את היכולות שלהם באשר לטיפולם בילדים ובאשר לנרמול הקשר הבסיסי עם הצד השני בענייני הילדים, כדי שיזכו לקבלת משמורת משותפת. תואר זה של “הורה משמורן” חשוב אף בצד הסמלי שלו. גם ההורים וגם הילדים (ובנידון דנן – הילד) צריכים להרגיש שוויון בקשר ההורי ובנטל ההורי, ללא קבלת מסר או תחושה שהורה זה שווה יותר או פחות.

לענ”ד אם נקבל עיקרון הנחה זו, סוגיית המשמורת היא בעיקר סמלית, כאשר ענין החזקת הילדים בפועל (מקום הימצאותו הפיזית של הילד) נמדד בהתאם לטובת הילד ובהתאם לכללי ההלכה בענין זה, הנמדדים בעיקר לפי טובת הילד.

בהמשך של אותה החלטה הובאה בהרחבה דעת-תורה בשאלת מקום מגורי הילדים, ולאחר מכן הובא סיכום הדברים והלכה למעשה:

נמצאנו למדים מכל האמור כי עיקר העניין בהלכה הוא מקום הימצאותם של הילדים, המקום הפיזי, האם יש להעדיף שיימצאו אצל האב או אצל האם, והחילוק בין בנים ובנות, הכול בהתאם לטובת הילד ושיקול דעת של בית הדין. ברם, סוגיית ההגדרה של “משמורת” אינה בכלל זה, כל עוד וזו הגדרה רשמית המכילה בתוכה אפשרות לקבלת זכויות וכד’ לטובת ההורה המשמורן, אך אינה מעניקה שום משמעות לטובתו של הילד עצמו מעבר למקום הימצאותו הפיזית.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאור התפיסה ההלכתית שהוצגה לעיל ולאור התפיסה המחודשת במושג המשמורת, לפיה אין במבחן המציאות משמעות למושג זה, כמתואר לעיל מאת ד"ר יואב מזא"ה (תפיסה שכאמור, עדיין צריכה עיון ובחינה מדוקדקת), קל להבין כי יהיה ניתן להחילה אף ללא תנאי הסף המקובלים המצוינים לעיל, כגון קשר ענייני בין ההורים באשר לצרכי הילדים, שהרי ממילא אין כל משמעות מהותית להגדרה זו, ואדרבא, קביעת משמורת משותפת תאלץ את שני ההורים לקיום קשר בסיסי סביר בשאלת צרכי הילד, ביודעם כי אילולא זה, הגדרתם כהורה משמורן מוטלת בספק. ההכרה של שני ההורים וכן של הבן שקיים שוויון סמלי בין ההורים, עשויה רק להיטיב עם משפחה זו.

כך שנסכם ונאמר כי בניגוד למקובל, לא הקשר הבסיסי הסביר בין ההורים בענייני הילדים הוא המוביל לקביעת המשמורת, אלא קביעת המשמורת תוכרע על פי טובת הילדים, וקביעה זו עשויה להוביל לקשר בסיסי זה.

זו תפיסת-עולם של בית דין זה באשר למשמורת משותפת, אשר מתאימה אף בנסיבות דנן, ומובילה לכוון של משמורת משותפת של ההורים על הבנות.

החלטה זו נשענת ונסמכת אף על האמור בתסקיר שירותי הרווחה [נ.] מיום י"ב בכסלו תשע"ז (12.12.16), בו נאמר בין השאר כי נכון להיום האב פוגש בבנות פעם בשבוע באמצע השבוע וכל סוף שבוע שני, הכוללים לינה באמצע השבוע וכן לינה אצל האב במוצאי שבת. האב אוסף את הבנות ממוסדות החינוך ומחזירן לשם. עוד נאמר שם על אודות האב, כי לפני כשנה האב עבר תאונה שבה נפגע בעמוד השדרה והדבר פגע בניידות שלו, וזמני השהות המשיכו להתקיים. עוד נאמר שם כי האב מתגורר עם עוזרת בביתו ומסתייע בניידות בהוריו ובעוזרת שלו. כן נאמר שם שהבת [א.] מרגישה טוב בבית האב, והרחבת הסדרי הראיה אצל האב נתנו לה הרגשה טובה יותר. כן נאמר כי האב דואג לה, וחשובה לו הצלחתה והוא מסייע לה בשיעורי בית. כן נאמר על אודות הבת [י.] כי היא מרגישה נוח בבית האב, ומאז הרחבת הסדרים עמו סיפרה הבת ששינוי זה הוא טוב לה. כן נאמר שהאב אוהב אותה, מסייע לה, ומוצא לה תעסוקה מתאימה בעת שמסייע לבת השניה בהכנת שיעורי בית.

בדו"ח הרווחה הנ"ל מוזכרת אף החלופה של משמורת משותפת (הכוללת זמני שהות משותפים), שם נאמר שהאם מתנגדת לכך, אך שמחה על הרחבת הקשר של הבנות עם האב. האב מעוניין בכך, ומסכים לחלוקת שהות שווה. ביתרונות החלופה נאמר כי הבנות יוכלו להעמיק את הקשר עם הוריהם, ובחסרונות נאמר כי האב תלוי בעוזרת ובהוריו, מה שעלול לגרום לחוסר יציבות בזמני השהות. חלופה שניה שם מדברת על משמורת אצל האם עם זמני שהות לא שווים, והחיסרון המובא שם לחלופה זו הוא זמני שהות מצומצמים בין האב לבנות.

בסיכום הערכת הרווחה נאמר, גם כי הקטינות מביעות קשר טוב וקרוב עם כל אחד מההורים. כן נאמר שבשלב זה מומלץ שלא לערוך שינויים בזמני השהות ולשמור על יציבות עבור הבנות.

כך שעולה מכל האמור בתסקיר הרווחה כי הקשר של הקטינות עם האב טוב, וקשר זה מיטיב להן, ובית הדין סבור כי הגדרת המשמורת כמשותפת תחזק את נוכחות שני ההורים עבור בנותיהם.

לאור האמור, בית הדין קובע כי משמורת בנות הצדדים תהיה משותפת לשני ההורים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מבחינת בית הדין, וככל שהדבר תלוי בו, להחלטה זו לא תהיה משמעות בשלב זה באשר לגובה המזונות.

שאר המלצות התסקיר מיום י"ב בכסלו תשע"ז (12.12.6) באשר להסדרי שהות בימי חול, בסופי שבוע ובחגים, מאושרות.

החלטה זו באשר למשמורת הבנות היא זמנית למשך ששה חודשים. לאחר מכן, וככל שתתקבל בקשה מתאימה מאת הצד המעוניין, בית הדין יבחן את הסוגיה לגופה פעם נוספת, ייתכן ולאור קבלת העמדה העדכנית של שני ההורים ככל שתוגש.

בנוסף, אם יוכח לפחות במשך חודשיים כי הסדרי השהות אינם לוקים בחוסר יציבות בשל מצבו הבריאותי של האב, כפי שטוען בתגובתו, ובניגוד לחשש המשתקף מתסקיר הרווחה, וככל שתוגש בקשה מתאימה על ידי הצד המעוניין, ישקול בית הדין להרחיב את הסדרי השהות לעוד יום נוסף באמצע השבוע.

העתק החלטה זו יועבר לשירותי הרווחה [נ.] כבקשתם.

ניתן לפרסם החלטה זו אחר השמטת פרטים מזהים

ניתן ביום י"ח בטבת התשע"ז (16/01/2017).

הרב יצחק אושינסקי — אב"ד